

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
Mevrouw F.M. Wiersma
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 25 november 2025

betreft Mededeling van de Commissie: Strategie voor generatievernieuwing in de landbouw

ons kenmerk 178867

Geachte mevrouw Wiersma,

De leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) hebben met belangstelling kennisgenomen van de Mededeling *Strategie voor generatievernieuwing in de landbouw* van de Europese Commissie.¹ De leden van de fracties van **GroenLinks-PvdA**, met aansluiting van de leden van de fractie van de SP, en de **BBB** hebben naar aanleiding hiervan enkele vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van GroenLinks-PvdA

Deze leden danken de Europese Commissie voor het opstellen van de strategie voor generatievernieuwing in de landbouw. De geschetste problematiek voor jonge boeren is urgent en het is belangrijk om voor de landbouwers in Europa een strategie te hebben waarmee de sector voldoende aantrekkelijk wordt gemaakt voor jonge mensen om toe te treden.

Het is te verwachten dat de grondprijs in Nederland hoog zal blijven of zelfs nog verder zal stijgen. Welke instrumenten heeft u voor ogen om specifiek jonge boeren van betaalbare grond te voorzien? Een van de uitdagingen die de Europese Commissie constateert is dat er noodzaak is voor billijke en betrouwbare pensioenvoorzieningen. Welke belemmeringen en problemen spelen er in Nederland voor (een vervoegde) pensionering bij boeren? Veel Nederlandse boeren hebben hun pensioen in het bedrijf zitten, dan wel geïnvesteerd in coöperatieve organisaties. Zouden alternatieve pensioneringsconstructies een rol kunnen spelen in het versneld oplossen van de stikstofcrisis en de grondprijs-crisis in de landbouw? Bijvoorbeeld door uitkoopregelingen te verbreden met pensioneringsregelingen waarmee jonge toetredende boeren sneller ruimte krijgen?

De Europese Commissie besteedt ruim aandacht² aan de rol van een vitaal platteland voor het aantrekken van jonge mensen in de agrarische sector. Kunt u schetsen welke stappen afgelopen jaren zijn gezet om het voorzieningenniveau aldaar te verbeteren? Kunt u ingaan op de toegankelijkheid en bereikbaarheid, met name van scholen en zorg? Kunt u aangeven hoe u daarbij invulling geeft aan de minimale normen voor invulling van de sociale rechten op het platteland?

Vanwege de natuurrisis, zitten veel boeren in onzekerheid, wat ook gevolgen heeft voor jonge boeren en de mogelijkheid om bedrijven over te nemen. Dit geldt in vergrote mate voor nieuwe toetreders. Recent heeft de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa een rapport gepubliceerd

---

¹ COM(2025)872.

² Zie onder andere pagina 5 van de mededeling.

datum 25 november 2025

ons kenmerk 178867

blad 2

over de baten van migratie.³ Kunt u reflecteren op de inhoud van dit rapport in het licht van de Nederlandse opgaven voor generatievernieuwing? Welke rol kunnen in het bijzonder asielzoekers en statushouders (die regelmatig nog agrarische roots hebben) hierin vervullen?

Kunt u aangeven hoe wenselijke migratie in goede banen kan worden geleid? Welke maatregelen helpen om lokale gemeenschappen minder bevreesd te maken voor migranten? Welke maatregelen worden genomen om migranten en asielzoekers en statushouders versneld actief te krijgen in de agrarische sectoren?

Wanneer is de Nationale strategie agrarische generatievernieuwing te verwachten? Voorziet de begroting 2026 en het meerjarig financieel kader van LVVN in de doelstelling van 6% van het totale landbouwbudget voor generatievernieuwing? Op welke wijze geeft Nederland vorm aan het vereiste in de strategie dat jonge boeren vertegenwoordigd zijn in monitoringscomités? Op welke andere wijze is institutioneel geregeld dat jonge boeren meepraten over de toekomst van het landbouwbeleid?

Hoe wilt u inhoud geven aan de behoefte van jonge boeren aan betrouwbaar en stabiel lange termijn beleid? Hoe kijkt u in dat licht aan tegen het gestarte onderzoek van de Nationale ombudsman naar de impact van (uitblijvend) stabiel beleid ten aanzien van boeren?

Wat zijn de geclaimde bedragen die Nederlandse boeren in 2021-2025 bij de EU, dan wel de staat hebben neergelegd in het kader van klimaat- en weer gerelateerde schades? Is er een langjarige trend te geven voor afgelopen 20 jaar?

Hoe ligt de procentuele man- vrouwverhouding in de categorie 'jonge boeren'? Welk beleid is ingezet om de genderbalance in de sector te verbeteren? Is dat beleid voldoende om tot gelijkwaardige afspiegeling te komen? Deze leden vragen dit omdat het vergroten van het aantal vrouwen in de landbouw ook een deel van de oplossing voor de vergrijzing kan zijn.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de BBB

Deze strategie beoogt de toekomst van de Europese landbouw te waarborgen door jonge boeren beter te ondersteunen en bedrijfsoverdracht te bevorderen. Voor Nederland roept dit belangrijke vragen op over de samenhang tussen Europese ambities en het nationale beleid, met name de opkoopregelingen die juist leiden tot beëindiging van agrarische activiteiten. Deze leden zien graag toegelicht welke kansen dit EU-voorstel biedt voor jonge boeren, innovatie en plattelandsontwikkeling, maar ook welke risico's ontstaan voor de continuïteit van gezinsbedrijven en voedselzekerheid. Daarbij vragen deze leden aandacht voor de inzet van nationale middelen, de omgang met vrijgekomen landbouwgrond en de positie van Nederlandse boeren in het licht van dit nieuwe Europese beleid.

Algemeen

Deze leden hebben kennisgenomen van het verslag van de Landbouw- en Visserijraad van 27-28 oktober 2025 en gezien dat de Kamer begin december 2025 met een BNC-fiche zal worden geïnformeerd over het kabinetsstandpunt over de mededeling van de Europese Commissie inzake de *Strategie voor generatievernieuwing in de landbouw* van 21 oktober 2025. Vooruitlopend daarop vragen zij hoe u in algemene zin de doelstelling van de Europese Commissie beoordeelt om vergrijzing in de landbouw tegen te gaan en jonge boeren structureel te ondersteunen. Deze leden ontvangen op dit punt graag een reflectie. Welke gevolgen heeft deze strategie naar verwachting voor de Nederlandse landbouwpraktijk, gezien de lopende transitie naar kringloop- en natuurinclusieve landbouw?

---

³ <https://pace.coe.int/en/news/9641/immigration-one-of-the-answers-to-europe-s-demographic-ageing->

datum 25 november 2025

ons kenmerk 178867

blad 3

Kansen voor Nederland

De Europese Commissie stelt voor om minimaal 6% van het nationale landbouwbudget te reserveren voor jonge boeren. Bent u bereid om deze ambitie te onderschrijven en in de Nederlandse strategie uit te werken? Welke nationale cofinanciering is voorzien om dit mogelijk te maken?

De mededeling bevat een zogenoemd *starterspakket* voor jonge boeren, inclusief toegang tot financiering, grond en fiscale stimulansen. Hoe denkt u dit te vertalen naar Nederlandse omstandigheden, waarin grond schaars en duur is? Ziet u mogelijkheden om het Nationaal Groeifonds of bestaande GLB-middelen hiervoor te benutten? Of zijn er nog andere fondsen om dit mogelijk te maken?

De mededeling noemt innovatieve landbouwmodellen zoals agrotourisme, bio-economie en koolstoflandbouw als nieuwe inkomensbronnen. Hoe beoordeelt u de kansen hiervan voor Nederlandse boeren, met name in regio's met hoge milieudruk? Graag ontvangen deze leden een reflectie hierop. Bent u bereid om deze activiteiten mee te nemen in de nationale invulling van het GLB-beleid na 2027?

Bedreigingen en samenloop met nationale regelingen

De Europese strategie zet in op bedrijfsoverdracht, terwijl Nederlandse opkoopregelingen (zoals LBV en LBV+) leiden tot beëindiging van agrarische activiteiten. Hoe verhouden deze regelingen zich tot de Europese ambitie om landbouwbedrijven juist in stand te houden via generatievernieuwing? Graag ontvangen deze leden een reactie. Bestaat het risico dat Nederland EU-doelen voor generatievernieuwing ondermijnt door massale uitkoop zonder opvolging of herbestemming van grond? Ook hierop ontvangen deze leden graag een reactie.

De EU benadrukt dat vrijkomende landbouwgrond via grondbanken beschikbaar moet komen voor jonge boeren. Bent u bereid dit principe toe te passen op de gronden die via de opkoopregelingen vrijkomen en deze niet gebruiken voor aanleg van nieuwe natuur? Zo ja, hoe wordt dit juridisch en beleidsmatig vormgegeven?

De EU-strategie vraagt om een integrale benadering waarin ook sociale voorzieningen, infrastructuur en opleiding op het platteland worden versterkt. Hoe sluit dit aan bij de Nederlandse plattelandsagenda? Wordt hierbij samenwerking gezocht met provincies en gemeenten? Hoe kan dit worden vormgegeven?

De strategie noemt pensioenregelingen en waardige uitstapmogelijkheden voor oudere boeren als voorwaarde voor vernieuwing. Hoe wordt dit in Nederland momenteel ingevuld? Kan het Nederlandse beleid hier beter op aansluiten om bedrijfsopvolging te stimuleren in plaats van beëindiging? Graag ontvangen deze leden een uitgebreide reactie.

Hoe zal de regering zich in Brussel opstellen bij de verdere behandeling van dit voorstel? Wil de regering dit eerst voorleggen aan de Kamer? Is de regering bereid om, vóór de nationale implementatie van de EU-strategie, een brede consultatie te houden met landbouworganisaties, jonge boeren en provincies?

De leden van de vaste commissie voor LNV zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag **uiterlijk 23 december 2025**.

Hoogachtend,

datum 25 november 2025
ons kenmerk 178867
blad 4

G.J. Oplaat

Voorzitter van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit